

อุปกรณ์และวิธีการ

1. การศึกษาผลของอุณหภูมิน้ำ และระยะเวลาในการแช่กุ้งต่อคุณภาพสีของกุ้งขาวแวนนาไมที่เลี้ยงด้วยน้ำความเค็มต่ำ และความเค็มปกติ

1.1 การศึกษาระยะเวลาที่เหมาะสมในการต้มกุ้ง

ทำการศึกษาที่ภาควิชาผลิตภัณฑ์ประมง เนื่องจากอุณหภูมิในตัวกุ้งเริ่มต้นมีค่าไม่เท่ากันในแต่ละกลุ่มการทดลอง จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาหาระยะเวลาที่ทำให้อุณหภูมิในตัวกุ้งในทุกกลุ่มการทดลองเพิ่มขึ้นจนถึงอุณหภูมิมาตรฐานในการส่งออกกุ้งต้ม คือที่อุณหภูมิ 70 องศาเซลเซียส (มกอช. 7017-2549, 2549) โดยควบคุมการทดลองทุกอย่างให้เหมือนกับที่ปฏิบัติในภาคสนาม จากนั้นวัดอุณหภูมิเริ่มต้นในตัวกุ้งด้วยเครื่องวัดอุณหภูมิในตัวกุ้ง (thermocouple) วัดอุณหภูมิตลอดการทดลอง (ภาพที่ 3, 4) แล้วนำเวลาที่ได้แต่ละกลุ่มการทดลองมาบวกเพิ่มอีก 50 วินาที จึงจะได้เวลาที่เหมาะสมในการต้มกุ้งแต่ละกลุ่มการทดลอง

1.2 การศึกษาในพื้นที่เลี้ยงกุ้งด้วยน้ำความเค็มต่ำ

1.2.1 การศึกษาในภาคสนาม

ทำการศึกษาในฟาร์มเลี้ยงกุ้งเอกชนใน เขตทุ่งครุ จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 บ่อ (3 ไร่) ซึ่งเลี้ยงกุ้งด้วยน้ำความเค็มต่ำ มีความเค็มก่อนทำการศึกษาประมาณ 3-5 พีพีที ก่อนการสูมตัวอย่างกุ้งจะเก็บน้ำและแพลงก์ตอน 2 จุดบริเวณเหนือลมและท้ายลมจุดละ 4 ลิตร ที่ระดับความลึก 1 เมตร มาผสมกัน เก็บน้ำที่ผ่านถุงกรองแพลงก์ตอน (plankton net) ที่มีช่องตาขนาด 20 ไมครอน ดองด้วยน้ำยาฟอลด์มาลิน 4 เปอร์เซ็นต์ เก็บไว้ในขวดขนาด 135 มิลลิลิตร (ภาพที่ 5) เพื่อนำไปวิเคราะห์ชนิด และปริมาณแพลงก์ตอนในห้องปฏิบัติการต่อไป ส่วนคุณสมบัติของน้ำที่วิเคราะห์ที่บ่อคือ อุณหภูมิของน้ำ ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำด้วยเครื่อง YSI Model 51B (ภาพที่ 6) และวัดค่าความโปร่งแสงโดยใช้ Secchi disc (ภาพที่ 7) จากนั้นเตรียมถังไฟเบอร์ขนาดความจุ 0.1 ลูกบาศก์เมตร จำนวน 6 ถัง ที่บรรจุน้ำเอาไว้ แล้วปรับอุณหภูมิให้น้ำโดยการเติมน้ำแข็งลงไปเพื่อลดอุณหภูมิ ให้อยู่ที่ 10 องศาเซลเซียส จำนวน 3 ถัง ส่วนอีก 3 ถังจะปรับอุณหภูมิให้อยู่ที่ 20 องศาเซลเซียส (ภาพที่ 8) นำกุ้งที่ได้จากการใช้แหทั้งหมดจำนวนไม่ต่ำกว่า 350 ตัว (ภาพที่ 9)

มาใส่ในถังน้ำแข็งที่ปรับอุณหภูมิไว้แล้วที่ 10 องศาเซลเซียส 3 ถัง และ 20 องศาเซลเซียส 3 ถัง จำนวนถังละ 50 ตัว แช่กึ่งนาน 0, 15, 30 และ 45 นาที ตามลำดับ เมื่อถึงเวลาที่กำหนดจะนำกึ่งในถัง มาต้มให้สุก แล้วทำให้เย็นลงทันทีในน้ำแช่แข็งอุณหภูมิประมาณ 3-5 องศาเซลเซียส จากนั้น บรรจุใส่กล่องกันน้ำ วางแช่ในกล่องโฟมที่บรรจุน้ำแข็ง ต่อมาจะสุ่มกึ่งโดยใช้แหเช่นเดียวกับการ เก็บตัวอย่างครั้งแรกนำกึ่งที่ได้จากการสุ่มครั้งที่ 2 และ 3 มาทำการทดลองเช่นเดียวกับการสุ่ม ครั้งที่ 1 บรรจุตัวอย่างทั้งหมดกลับมาทำการศึกษาต่อไปที่ภาควิชาผลิตภัณฑ์ประมง คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างกึ่งแต่ละช่วงเวลาที่ 2 อุณหภูมิ ทั้งก่อนนำไปต้มและหลังจากต้มสุก แล้วจะนำไปบันทึกภาพเพื่อเปรียบเทียบสีของกึ่งในแต่ละกลุ่มด้วย

1.2.2 การศึกษาในห้องปฏิบัติการ

1.2.2.1 การวิเคราะห์คุณภาพสีและเนื้อสัมผัส

การศึกษาคุณภาพสี โดยการวัดสีกึ่งทั้งเปลือกในระบบ CIE (International Commission on Illumination) $L^* a^* b^*$ ด้วยเครื่อง Minolta Spectrophotometer CM-3500d, Japan ช่องเปิดขนาด 8 มิลลิเมตร นำตัวอย่างกึ่งวางให้บริเวณข้อที่ 2 นับจากหัวตรงกับช่องเปิด ปิด ด้วยกล่องสีดำ เพื่อป้องกันแสงจากภายนอก วัดค่าสีเฉลี่ยจาก 3 จุด ในกึ่ง 1 ตัว จำนวน 6 ตัว (6 ซ้ำ) (ภาพที่ 10, 11)

การศึกษาเนื้อสัมผัส นำกึ่งทั้งหมดที่จะทำการทดสอบชุดละ 12 ตัว ออก จากตู้เย็น แยกเปลือกแล้ววางทิ้งไว้จนอุณหภูมิเท่ากับที่อุณหภูมิห้อง วัดค่าแรงเฉือน (shear cutting force) ด้วยเครื่อง Texture Analyser Stable Micro System รุ่น TA-HD ด้วยใบมีด Warner-Blatzler กำหนด ความเร็วของใบมีด 2 มิลลิเมตรต่อวินาที ตัดลำตัวกึ่งในแนวขวางบริเวณปล้องที่ 3 บันทึกแรงสูงสุด ที่ทำให้ตัวกึ่งขาดจากกันในหน่วย นิวตัน (N) (ภาพที่ 12, 13)

1.2.2.2 การประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส

นำตัวอย่างกุ้งขาวแวนนาไมต้มสุกออกจากตู้เย็น แบ่งกุ้งจำนวนชุดการทดลองละ 30 ตัว นำกุ้งทั้งตัวจำนวน 15 ตัวใส่ในภาชนะสีขาวยเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นสีได้ดียิ่งขึ้น และอีก 15 ตัว นำไปตัดหัวออกด้วยกรรไกร แกะเปลือกและผ่าซีกใส่ในภาชนะสีขาวปิดด้วยฟิล์มพลาสติกเพื่อป้องกันผิวหนังตัวอย่างแห้ง พักให้มีอุณหภูมิเท่ากับอุณหภูมิห้อง กำหนดหมายเลขตัวอย่าง 3 หลักกับทุกชุดการทดลอง (ภาพที่ 14) ให้ผู้ทดสอบจำนวน 8-10 คน ประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัสของกุ้งขาวแวนนาไมตามแบบประเมินในภาพผนวกที่ 1

1.2.2.3 การวิเคราะห์คุณสมบัติของน้ำ

นำตัวอย่างน้ำทั้งหมดจากฟาร์มทดลองมาวิเคราะห์พารามิเตอร์ต่าง ๆ ดังนี้

- ความเค็ม (salinity) และค่าการนำไฟฟ้า (EC) ด้วยเครื่อง YSI 30/10 FT
- พีเอช ด้วยเครื่อง pH meter ORION Model Sa 520
- ค่าความเป็นด่างรวม (total alkalinity) โดยใช้วิธี Titration method ตามวิธีของ APHA *et al.* (1992)
- ความกระด้างรวม (total hardness) โดยวิธี EDTA Titriton method ตามวิธีของ APHA *et al.* (1992)
- แอมโมเนียรวม (total ammonia nitrogen : TAN) โดยวิธี Phenol-hypochloride ตามวิธีของ APHA *et al.* (1992)
- ไนไตรท์ (nitrite-nitrogen) ใช้วิธี Colorimetric method ตามวิธีของ APHA *et al.* (1992)

1.2.2.4 การวิเคราะห์ชนิดและปริมาณแพลงก์ตอน

นำตัวอย่างแพลงก์ตอนที่เก็บรักษาด้วยน้ำยาฟอร์มาลิน 4 เปอร์เซ็นต์ ในขวดปริมาตร 135 มิลลิลิตร มาจำแนกชนิดตามวิธีของ ลัดดา (2541, 2542) และนับจำนวนโดยนำขวดมาเขย่าให้แพลงก์ตอนกระจายทั่วกันแล้วสุ่มตัวอย่างมา 1 มิลลิลิตร ใส่ในสไลด์สำหรับนับจำนวน (Sedwick Rafter Counting Cell) แล้วปิดด้วยกระจกปิดสไลด์ ไม่ให้เกิดฟองอากาศ จากนั้นปล่อยให้แพลงก์ตอนตกตะกอนนานประมาณ 10 นาที จึงนำไปศึกษาภายใต้กล้องจุลทรรศน์กำลังขยาย

สูง (compound microscope) นับจำนวนแล้วคำนวณหาปริมาณแพลงก์ตอนในจำนวนเซลล์ต่อปริมาตรน้ำ 1 มิลลิลิตร ทำการถ่ายภาพแพลงก์ตอนที่พบมากด้วยกล้องจุลทรรศน์ การวิเคราะห์และคำนวณหาจำนวนแพลงก์ตอนในปริมาตรน้ำ 1 ลิตร ใช้สูตรการคำนวณดังต่อไปนี้

$$N_1 = \frac{N_2 V_1}{V_2}$$

เมื่อ N_1 = ปริมาณหรือจำนวนแพลงก์ตอนที่พบต่อน้ำ 1 ลิตร

N_2 = ปริมาณหรือจำนวนแพลงก์ตอนที่นับได้ในน้ำ 1 มิลลิลิตร

V_1 = ปริมาตรน้ำในขวดเก็บตัวอย่าง

V_2 = ปริมาตรน้ำที่กรองผ่านถุงแพลงก์ตอน

1.3 การศึกษาในพื้นที่เลี้ยงกุ้งด้วยน้ำความเค็มปกติ

ทำการศึกษาในฟาร์มเลี้ยงกุ้งเอกชนในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 3 บ่อ (3 ไร่) ซึ่งเลี้ยงกุ้งด้วยน้ำทะเล มีความเค็มระหว่าง 30-35 พีพีที ทำการศึกษาในภาคสนามและห้องปฏิบัติการวิธีการเดียวกันกับที่ศึกษาในพื้นที่เลี้ยงกุ้งความเค็มต่ำในข้อ 1.1

2. การศึกษาผลของระยะเวลาในการงดอาหารที่แตกต่างกันก่อนจับกุ้งต่อปัญหาการเกิดกุ้งหัวแตกหลังจากต้มสุก

ทำการศึกษาในฟาร์มเลี้ยงกุ้งเอกชนที่เลี้ยงกุ้งด้วยน้ำความเค็มต่ำโดยใช้ระบบน้ำหมุนเวียนในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำนวน 3 บ่อ (3 ไร่) ก่อนการทดลองงดอาหารจะสุ่มกุ้งในบ่อหลังจากให้อาหารแล้ว 3 ชั่วโมง โดยใช้แห จำนวน 200 ตัว เพื่อเป็นกลุ่มควบคุมวัดความยาว และชั่งน้ำหนักกุ้งแต่ละตัว หลังจากนั้นนำกุ้งไปต้มในน้ำเดือดนาน ประมาณ 4 นาที และทำให้เย็นลงทันที บันทึกจำนวนกุ้งที่มีลักษณะหัวแตกหลังจากต้มสุก วัดค่าพารามิเตอร์น้ำต่าง ๆ ในขณะนั้นและเก็บตัวอย่างน้ำมาวิเคราะห์ตามวิธีการเดียวกันกับข้อ 1.2.2.3 ส่วนแพลงก์ตอนนำไปศึกษาชนิดและปริมาณเช่นเดียวกับในข้อ 1.2.2.4 หลังจากนั้นจะงดให้อาหารและสุ่มกุ้งที่ 6, 12 และ 18 ชั่วโมง ตามลำดับ โดยทุกครั้งจะสุ่มกุ้งจำนวน 200 ตัว มาศึกษาและบันทึกข้อมูลดังกล่าวเช่นเดียวกับในกลุ่มควบคุม

นำกุ้งที่สุ่มในแต่ละกลุ่มทดลองแต่ละช่วงเวลาในช่วงต้น มาต้มในน้ำเดือด แล้วทำให้เย็นลงทันทีเช่นเดียวกับกลุ่มควบคุม จากนั้นคัดแยกจำนวนกุ้งที่มีลักษณะหัวแตก และคำนวณหาเปอร์เซ็นต์กุ้งหัวแตกของแต่ละกลุ่มบันทึกภาพเปรียบเทียบลักษณะของกุ้งที่ปกติและหัวแตกแล้วนำกุ้งตัวอย่างในแต่ละกลุ่มเวลาที่สุ่มบรรจุใส่กล่องกันน้ำ โดยแยกเป็นกุ้งปกติ และกุ้งหัวแตก วางแช่ในกล่องโฟมที่บรรจุน้ำแข็งเพื่อนำกลับมาวิเคราะห์หาองค์ประกอบทางเคมี (proximate composition) ได้แก่ โปรตีน (protein) คาร์โบไฮเดรตทั้งหมด (total carbohydrate) ไขมัน (total fat) ความชื้น (moisture) และเถ้า (ash) ด้วยวิธีการของ AOAC (Association of Official Analytical Chemists, 2000) จากนั้นนำข้อมูลองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์มาเปรียบเทียบกันระหว่างกุ้งปกติ และกุ้งหัวแตก

3. การวิเคราะห์ทางสถิติ

วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความแตกต่างทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS Version 11.5

4. สถานที่ทำการวิจัย

1. ฟาร์มเลี้ยงกุ้งเอกชน เขตทุ่งครุ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
2. ฟาร์มเลี้ยงกุ้งเอกชน อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
3. ฟาร์มเลี้ยงกุ้งเอกชน อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี
4. ภาควิชาผลิตภัณฑ์ประมง คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ
5. ภาควิชาชีววิทยาประมง คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ

5. ระยะเวลาในการทดลอง

ทำการศึกษาในฟาร์มเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม ตั้งแต่เดือนมีนาคม – ตุลาคม 2549